

Nathanaël Masselot

DOE EN DENK ALS NIETZSCHE

Vier het leven, wees ambitieus en
word een groots mens

INHOUD

VOORWOORD

Nietzsche, een miskend vip! 9

INLEIDING

We wagen de sprong! 17

1 Nietzsche is een diepzinnig psycholoog 19

2 Nietzsche werpt zich op als de filosoof van de toekomst 25

3 Een filosofie die in geen enkel hokje past? 31

4 Nietzsche versus de filosofen 37

5 Met Nietzsche wantrouwen we gewoonten 43

Een eerste beknopte balans à la Nietzsche 48

DEEL EEN

Nietzsche, arts tegen wil en dank 51

6 Nietzsche meent dat iedereen ziek is 53

7 Nietzsche is een arts 60

8 Nietzsche is zelf behoorlijk ziek 65

9 Nietzsche gebruikt geen gewone taal 71

10 Nietzsche is een genealoog 77

11 Nietzsche is een provocateur, en is dat bewust 83

DEEL TWEE

Nietzsche, een vrije geest 89

- 12 Nietzsche durft alles op z'n kop te zetten (ook zaken die waarden betreffen) 91
- 13 Nietzsche is een vrije geest 97
- 14 Nietzsche wantrouwt concepten 103
- 15 Nietzsche houdt van metaforen 109
- 16 Nietzsche weigert elke verklaring, goed of slecht 115
- 17 Nietzsche vindt zichzelf een apollo 121
- 18 Nietzsche maakt er soms een hele geschiedenis van 127
- 19 Nietzsche weigert slachtoffer te zijn 135
- 20 Voor Nietzsche is vergeten alles behalve een probleem 143
- 21 Gaat Nietzsche niet gewoon uit van zijn instinct? 151

DEEL DRIE

Nietzsche is soms radicaal 159

- 22 Nietzsche loopt niet mee met de kudde 161
- 23 Nietzsche is een antichrist 167
- 24 Zou Nietzsche een nihilist zijn? 175
- 25 Nietzsche wil (weer) kind zijn 183
- 26 Nietzsche is een nieuwe aristocraat! 189
- 27 Nietzsche wijst routine af 197
- 28 Soms is Nietzsche moe, doodmoe 203

DEEL VIER

Nietzsche is menselijk 209

29 Meer dan Duitser is Nietzsche vooral een 'goed Europeaan' 211

30 Nietzsche is een welopgevoede jongen 217

31 Nietzsche kan spiritueel zijn als hij wil 223

32 Nietzsche is een rare egoïst 229

33 Nietzsche is enigszins fatalistisch 237

34 Nietzsche heeft wilskracht, heel veel wilskracht 243

Conclusie 250

Noten 253

VOORWOORD

NIETZSCHE, EEN MISKEND VIP!

Iedereen kent Nietzsche of heeft althans wel eens van hem gehoord. Heel wat minder mensen hebben zich ook in zijn werk verdiept. De *very important philosopher* heeft gemeen met *very important people* dat hij iemand is over wie veel wordt gesproken, maar met wie weinig mensen echt iets hebben. In het ideale geval zouden we dus moeten proberen meer over hem te leren. Maar ook ik moet toegeven dat ik niet per se graag in een van zijn boeken duik. Er zijn zoveel andere dingen om te lezen, te beluisteren, te bekijken, te beleven dat ik wel een heel goede reden moet hebben om een nieuwe denkwijze te willen ontdekken. Vooral als de auteur niet erg eenvoudig schrijft.

Friedrich Nietzsche staat voor een filosofie die even fascinerend als ontoegankelijk is: twee eigenschappen die elkaar in de filosofie vreemd genoeg vaak versterken! Toch valt er veel winst te behalen als we het werk van

deze bijzondere man bestuderen. Het kan je leven veranderen. Nietzsche heeft het lef je te vragen meer te zijn dan lezer, meer te doen dan alleen te kijken hoe een gedachte zich ontvouwt. Hij vraagt om een ware filosofische onderdompeling.

Ten eerste moet je het echt willen, in een filosofisch werk duiken. Maar als je dit boek in handen hebt, ben je al een hele stap verder. Bij Nietzsche kun je het woord 'duiken' in feite letterlijk nemen: met zijn pen laat hij zijn lezers een snoekduik in het leven nemen, in al zijn uit- hoeken, schaduwzones en radicale, subtiele of delicate facetten.

NIETZSCHEAANS DENKEN, WAT IS DAT?

Kort samengevat biedt het denken van Nietzsche een diep menselijke kijk op het leven. Als je er onvoldoende voorbereid in duikt, bestaat de kans dat je in het begin het gevoel hebt kopje onder te gaan. Maar wees niet bang: zijn woorden zullen je weldra weer naar de oppervlakte stuwen voor een nieuw begrip van je eigen individualiteit. Hij bevrijdt je van een indrukwekkend aantal valse illusies en volgt met jou de weg van de gevangene die is bevrijd uit de grot van Plato¹. Met zijn steun ga je steeds weer door pieken en dalen, soms zelfs zonder het te merken. Intussen weef je steeds verder aan een teer web: het bewustzijn van je bestaan. Zo leer je je neigen onder de loep te leggen en begrijp je jezelf stapje voor stapje beter als individu. Weldra ontdek je ook dat je klaar bent om vanbovenaf naar de beschaving te kijken. Het denken van Nietzsche werpt licht op essentiële aspecten van het bestaan: kwalen, de soms wanhopige

zoektocht naar de zin van het leven. Het verklaart en verscherpt je enthousiasme als je niet langer gebukt gaat onder de last van de tijd of de pijnlijke merktekens die de beschaving met een heet ijzer in je huid heeft gebrand. En je groeit uiteindelijk uit boven de oude, jammerlijk ‘menselijke’ gewoonten, waarvan je tot op het bot bent doordrongen.

Het leven van Nietzsche was verre van gelukkig, gemakkelijk of sereen. Hij had dagelijks te maken met ziekte, en remedies. Hij moest geschikte plekken vinden waar hij kon leven, overleven. Als hoogleraar aan de universiteit (niet in de filosofie, maar in de filologie²) had hij te maken met de afkeuring van zijn collega's en in zijn omgeving met onbegrip dat nog lang na zijn dood voortduurde. Tijdens zijn leven stelde hij zich open voor hevige emoties, op sentimenteel en artistiek vlak, wat meestal uitliep op een deceptie (het geval van Wagner is misschien wel het meest tekenend). Je zou zelfs kunnen zeggen dat hij schaamteloos verraden werd door zijn eigen familie (zijn zuster die getrouwd was met een notoir antisemiet, zou onder het mom dat ze zich de laatste tien jaar van zijn leven om hem bekommerde, de hoogste doelen van zijn denken sterk ondermijnen).

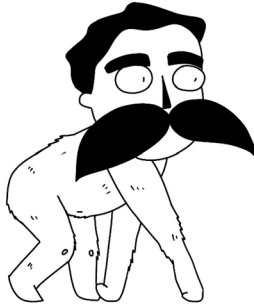
Onder het explosieve en monumentale denken dat we denken te kennen, zit de mens Nietzsche. Om redenen die hij filosofisch zal rechtvaardigen (en die je zult leren kennen in dit boek), zul je niet alléén kennismaken met zijn denken: zijn teksten hebben altijd betrekking op het leven, en ook op het onze. Je moet dat leven niet per se zien als een voorbeeld dat je moet volgen, maar eerder

INLEIDING

WE WAGEN DE SPRONG!

‘Ik heb veel dingen, ergens in mij ... Maar er waren altijd tijd, gezondheid, geduld, afstand nodig totdat er in mij het verlangen ontstond te ontleden, te verkennen, bloot te leggen, “tentoon te spreiden” [...] wat ik had meegemaakt en overwonnen, een willekeurige persoonlijke belevenis, een persoonlijk noodlot [...]. Al mijn geschriften [...] spreken van wat er achter mij ligt [...]. En wat ik heb gezegd tegen de “historische ziekte”, heb ik uitgedrukt zoals iemand die heeft geleerd door er langzaam en moeizaam van te genezen.’

Menselijk, al te menselijk, II, Voorwoord.

1

NIETZSCHE IS EEN DIEPZINNIG PSYCHOLOOG

‘Wie was er, voor mij, onder de filosofen een psycholoog en niet veeleer het tegendeel van een psycholoog, een “verheven schurk” of “idealist”? Voordat ik er was, bestond de psychologie niet eens.’

Ecce Homo, ‘Waarom ik een noodlot ben’, § 6, vrij vert.

Een zeer diepzinnig psycholoog vindt hij zichzelf! Zo bezien lijkt Nietzsche wellicht een beetje pretentius. Om te beginnen echter noemt hij zichzelf *psycholoog* en niet 'psycholoog' (cursivering en aanhalingstekens zijn niet onbelangrijk). Daarmee wil hij zeggen dat hij psychologie beoefent, maar niet zoals iedereen. Niet zoals de pseudopsychologie van zijn tijdgenoten en nog minder die uit het verleden. Als Nietzsche aan psychologie doet, sluit hij ons niet op in de krochten van ons denken. Het doel van de nietzscheaanse psychologie is zowel diepzinniger als uitgestrekter.

Hij is geen Freud avant-la-lettre, wiens eerste onderzoeken naar het onbewuste uit 1900 dateren. Waar deze het bewustzijn beschouwt als de vertaling van een onder- en onbewust niveau, ziet Nietzsche heel andere mechanismen aan het werk dan de vader van de psychoanalyse. Hij heeft niet zozeer de ambitie rechtvaardigingen te vinden (in het genre: de schuld ligt bij die gebeurtenis of die persoon, of de aanwezigheid van de vader heeft me ontwricht). Hij wil juist evalueren wat wij geloven dat juist is. In plaats van een bewuste gebeurtenis te interpreteren om er de verborgen betekenis in te ontdekken, **wil de introspectie van Nietzsche ons weer verbinden met alles wat wij in wezen zijn en wat onze pure individualiteit te boven gaat.** Op het eerste gezicht lijkt dat misschien vreemd, maar de psycholoog Nietzsche heeft het niet over ons bewustzijn of onze psyche. Hij spreekt tegen ons over het gehele bestaan!

Nietzsche beschouwt zijn psychologie als een pad dat naar fundamentele problemen leidt. Het is een psycho-

logie over wat ons bindt aan onze omgeving, impulsen, het onderbewuste. Ook al loopt ze vooruit op bepaalde semantische elementen die de psychoanalyse later zal oppakken en verdiepen, de psychologie van Nietzsche kent een heel andere orde. Het onbewuste slaat op een gebied waarin geen tegenstellingen meer zijn, zoals die tussen het organische en het psychologische, het lichamelijke en het spirituele. De psycholoog Nietzsche is arts en fysioloog tegelijk. De mens is immers allereerst een soort levend wezen; complex maar levend.

Om dit bijzonder uitgebreide psychologische gebied inzichtelijk te maken, zijn soms woorden nodig die buiten het gewone liggen. We moeten terugkeren naar de bron van waaruit we ons leven hebben geïnterpreteerd, naar het vuur waarmee we onszelf verwezenlijken. De psychologie van Nietzsche nodigt ons zelfs uit om vooruit te kijken naar de toekomst.

BEPERK JE NIET TOT SLECHTS EEN INTROSPECTIE!

*Door de psychologie te zien zoals
Nietzsche haar zag, zul je de diepere
zin van het bestaan ontdekken.*

→ VERTALING NAAR JOUW LEVEN

Ben jij je bewust van de kracht van introspectie? Misschien heb je al baat bij die methode waarbij je je blik naar binnen richt. Maar is het je wel eens opgevallen dat, wanneer je je op je innerlijk concentreert, je niet alleen jouw leven voorbij ziet komen? Merk je dat je gevoelens, je herinneringen en zelfs dat wat je als je intiemste domein beschouwt, zich nooit helemaal tot jou alleen beperken? In onze geest verweeft onze geschiedenis zich met die van anderen, evenals onze sociale ontwikkelingen en al onze affectieve waarden. We moeten veel moeite doen om te destilleren wat echt helemaal van onszelf is. Nietzsche leert ons daarin de weg te vinden. Volg de gids.

DEEL EEN

NIETZSCHE,
ARTS TEGEN WIL
EN DANK

6

NIETZSCHE MEENT DAT IEDEREEN ZIEK IS

‘Wie vaak ziek is, beleeft niet alleen meer plezier aan gezondheid omdat hij vaker geneest, maar bezit ook een zeer scherp gevoel voor wat gezond of ziekelijk is in zijn doen en laten en dat van anderen.’

Menselijk, al te menselijk, II, ‘Gemengde meningen en oordelen’; ‘Nut van ziekte’.

Nietzsche heeft een ambivalente relatie met ziekte. Hij is geen altruïstische hypochonder: je weet wel, zo'n irritant persoon die omdat hij zelf bang is ziek te worden, anderen in zijn omgeving regelmatig waarschuwt en aanspoort zich in te laten enten zodra hij hoort dat de jaarlijkse griep weer de kop opsteekt. Nee, Nietzsche probeert niet per se ziekte te vermijden. Hij meent dat er iets uitgehaald kan worden, iets wat het organisme niet verzwakt. In zijn ogen staat het niet vast dat we helemaal moeten voorkomen dat we ziek worden, vooral als we onze sterke punten maximaal willen ontploien.

*'Wat me niet doodt, maakt me sterker.'*¹⁰

Deze uitspraak in *Afgodenschemering* (die is opgepakt en in koor bezongen door artiesten variërend van Jenifer en Johnny Hallyday tot Grand Corps Malade en die zich een weg baant door de rap van Kanye West via Jay-Z tot Sexion d'Assaut) komt wel degelijk van Nietzsche. Ze daagt ons uit het kwaad tegemoet te treden en dat veel verder dan in de vorm van een simpele en totaal onschuldige dosis homeopathie. De radicale aanbeveling van Nietzsche stelt niet alleen voor een beetje gevaar, gif of lijden in je leven toe te laten. Als je er steeds sterker uitkomt, rijst de vraag: moet je niet juist alle kwalen tegemoet treden die te genezen zijn, om je uithoudingsvermogen zo ver mogelijk te pushen? Is Nietzsche een masochist?

Een eerste reactie dringt zich op aan iedereen die wel eens ziek is geweest (en dat is bijna iedereen): we weten

dat iedereen altijd op zijn eigen manier ziek is. Dat maakt overigens het werk van een arts ook zo lastig: hij moet de ziekte herkennen, die bij elk individu weer anders is, zich weer op een andere manier manifesteert. Het lijdt geen twijfel: **uit het persoonlijke karakter van jouw lijden leer je wie je werkelijk bent.**

Een tweede reactie is dat ziekte en gezondheid alleen ten opzichte van de begintoestand zijn af te meten. De meeste tijd hebben we al erger meegemaakt en versterkt de ziekte paradoxaal genoeg ons vermogen ons te verheugen over de rust, de normale toestand van niet-lijden of de afwezigheid van een te groot lijden dat ondraaglijk zou zijn. Vreemd genoeg heeft de toon van Nietzsche soms een stoïcijns trekje, hetzelfde als dat van die filosofen voor wie onze zoektocht naar welzijn zich kan beperken tot de simpele rust van het lichaam (*aponie*) en de serene vrede van de ziel (*ataraxie*).

Is het toeval dat in het aforisme 120 uit *De vrolijke wetenschap* Nietzsche zijn woorden ontleent aan een stoïcijn (Ariston van Chios, naar alle schijn; een verwijzing die wie dan ook zal laten schitteren op mondaine diners en die meteen een goede sfeer zal scheppen in elke enigszins gedistingeerde kring) door de stelling 'Deugd is de gezondheid van je ziel' te veranderen in 'Jouw deugd is de gezondheid van je ziel'? Ook van gezondheidsproblemen moet je iets leren. In feite is dit nogal ironisch, zelfs ronduit grotesk, als je bedenkt dat de arme Ariston van Chios naar verluidt kaal was en zou zijn overleden aan een zonnesteek.

Als je boven jezelf wilt uitstijgen, moet je weten wat je lijden is, verklaart Nietzsche. Dat geldt ook voor de ontwikkeling van wie je bent. Jouw gebreken zijn evenmin als de sterke punten van je gezondheid niet die van anderen. Wat goed is voor de een, is dat niet per se voor de ander die toevallig dat molecuul niet verdraagt: een dozijn oesters zal de liefhebber verblijden, maar iemand die er allergisch voor is doodziek maken.

Ziekte leert je enorm veel over jezelf. Dat kon Nietzsche niet ontgaan. Ziekte geeft een kans tot introspectie. Je bewust worden van je ziekte, is niet alleen bewustwording van je eigen lichaam, maar ook van wat bijdraagt aan je groei of aftakeling, wat je sterker of zwakker maakt. In 'opperste gezondheid' leer je jezelf in optima forma kennen. Symptomen en de diagnose zijn niet te bevriezen in woorden die elke zin ontbereren; ze zijn gegraveerd in je vlees tijdens al zijn avonturen, in kracht zowel als in pijn. Vandaar de noodzaak je te verbinden met wat je in wezen en als individu bent: twee voorwaarden die met elkaar verbonden zijn.

De conclusies van Nietzsches analyse van ziekte zijn bijzonder roekeloos: vanuit zijn redentatie spreekt het vanzelf dat iedereen de beste arts is voor zichzelf. Overigens beweert Nietzsche zichzelf te behandelen (in *Ecce Homo*) en steekt hij de loftrumpet over zelfmedicatie zonder medicijnen! Om het tandenknarsen van onze huisarts te verzachten, de medicijnen die onze auteur ons voorschrijft zijn spiritueel en werken alleen in op onze wil. En daarna zal hij ons leren hoe wij die wil sterker kunnen maken.

**LEER JE ZIEKTE TE
OMSCHRIJVEN EN
OMARM HAAR VOORDAT
JE JE REMEDIES LAAT
VOORSCHRIJVEN.**

→ VERTALING NAAR JOUW LEVEN

Wie is er beter in staat te beschrijven wat je mankeert dan jijzelf? Heb je al gemerkt dat het vaak geen zin heeft anderen te vragen je welzijn te evalueren, in te schatten? Waarom waardeert die ander niet wat hij heeft, terwijl ik hem zo benijd? En omgekeerd, waarom laat hetgeen mij overweldigt de meeste mensen zo onverschillig? Dit soort vragen (die jouw ziekte en je gezondheid raken) maken misschien de evaluatie van een derde persoon overbodig. Na deze reflectie nodigt Nietzsche ons uit om in onze klachten (en ongeacht wie ernaar luistert) datgene te zoeken wat ons echt kan helpen.

DOE EN DENK ALS NIETZSCHE

Vier het leven, wees ambitieus en
word een groots mens

Nietzsche als praktische gids voor het dagelijks leven.

Dit boek bevat levenslessen geïnspireerd op de werken van de inspirerende Duitse filosoof. In dit boek leer je hoe zijn woorden je kunnen helpen om de juiste beslissingen te nemen op het werk, in je vriendschappen en in de familiekring. Van provocatie en fatalisme tot egoïsme en hypochondrie: Nietzsche put uit alle menselijke karaktertrekken – zelfs de meest negatieve – om te komen tot zijn levensfilosofie die gericht is op (zelf)bevrijding en kracht. *Doe en denk als Nietzsche* is een tijdloze levensles.

Filosofitherapeut, onderzoeker en docent Nathanaël Masselot specialiseerde zich jarenlang in de praktische toepassing van het denken van Nietzsche en weet zijn ideeën als geen ander in te zetten voor zelfontwikkeling.

**KOS
M•S**

NUR 770
Kosmos Uitgevers,
Utrecht / Antwerpen